«Καθεστώς ευγενείας»

Το «Σαλόνι των ξένων» στις Αποθήκες έχει ανοίξει. Ο Παναγιώτης Λάρκου, ο επιμελητής του δεύτερου τετράμηνου της πειραματικότερης σεζόν του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου, καταγγέλλει την ελιτιστική αντίληψη για το θέατρο ως τέχνη που αφορά λίγους. Δανείζεται τη μεταφορά από την παραδοσιακή κυπριακή συνήθεια να διατηρείται στα σπίτια μια περιοχή υπό ειδικό καθεστώς, ένα «σαλόνι των ξένων» όπου τα αντικείμενα χάνουν την καθημερινή τους χρήση και φύση και μετατρέπονται σε μόνιμο διάκοσμο, σε σύμβολο συμβατικής ευπρέπειας προορισμένο για σπάνιες και επίσημες επισκέψεις ξένων. Τα χαρακτηριστικά του «σαλονιού» ως κλειστού, διακοσμητικού, μη χρηστικού, επίσημου χώρου, που επιβάλλει ειδικές συμπεριφορές σε νοικοκύρηδες και ξένους, βλέπε σε δημιουργούς και θεατές, βρίσκονται στο στόχαστρο του Παναγιώτη Λάρκου και η φιλοσοφία που θα διαπερνά την υπό ευθύνη του περίοδο στις Αποθήκες φαίνεται να εστιάζεται στην ανατροπή της κοινωνικής εσωστρέφειας του θεάτρου μέσω της αναίρεσης παγιωμένων αισθητικών κανόνων και της άρσης διαχωριστικών γραμμών.

Τα μίνι μανιφέστα αποτελούν ένα συνηθισμένο φαινόμενο στη σημερινή μας καλλιτεχνική πραγματικότητα με την πληθώρα νέων θεατρικών ή εικαστικών ομάδων να γεννιούνται και να διατυπώνουν τα αισθητικά και φιλοσοφικά τους κρέντο. Μάθαμε να περιμένουμε την πρακτική εφαρμογή των εξαγγελιών. Η εαρινή σεζόν στις Αποθήκες άρχισε με εικαστική δράση, με τις «Μπογιές στο Χαλί», την οποία δυστυχώς έχασα, αλλά μου άρεσε ο τίτλος. Η πρώτη θεατρική παραγωγή φέρει τον τίτλο «Καθεστώς Ευγενείας». Πριν ανιχνεύσουμε τη σχέση της με τον θεματικό πυρήνα του κύκλου, ας δούμε τους όρους του πειράματος. Δύο σκηνοθέτες, ο Λέανδρος Ταλιώτης και η Άννα Φωτιάδου, κλήθηκαν να συνδημιουργήσουν για πρώτη φορά. Εκτός από τις δύο προηγούμενες συμπράξεις Ταλιώτη- Τζωρτζίνας Τάτση, οι σκηνοθέτες και οι ηθοποιοί δεν έχουν συνεργαστεί ξανά. Οι πρόβες μόνο είκοσι. Κείμενο δεν προϋπάρχει. Οπότε όλα ξεκινούν από ένα μηδέν, από μια γυμνή αφετηρία. Το «όμως» μπαίνει αμέσως: κανείς από τους εταίρους αυτού του εγχειρήματος δεν ξεκινά από μηδέν, καθώς μπορεί να ξετυλίξει ένα εντυπωσιακό κουβάρι επαγγελματικών διαδρομών, των τεχνικών που κατέχει, της υποκριτικής του προσωπικότητας. Απ' όλα αυτά τα νήματα συντίθεται η μορφή της παράστασης, συνυφαίνεται το πλέγμα της σκηνικής δράσης. Και αυτό το πλέγμα έπρεπε να είναι τόσο πυκνό και ενδιαφέρον όσο ήταν, επειδή είχε να καλύψει τη γύμνια της σκηνής και τη σταδιακή ανάπτυξη του επινοημένου κειμένου.

Οι πέντε ηθοποιοί, η Βασιλική Κυπραίου, η Τζωρτζίνα Τάτση, ο Γιώργος Κυριάκου, ο Παναγιώτης Μπρατάκος, ο Παναγιώτης Τοφή αποδείχτηκαν πολύ ικανοί να γεμίσουν τον χώρο και τον χρόνο στη σκηνή. Η κίνησή τους ήταν συναρπαστικά θεαματική, αλλά και γεμάτη νόημα. Ας πάρουμε το παιχνίδι με τους καναπέδες και τις πολυθρόνες. Ενώ οι πέντε ηθοποιοί ξεκινούν από μια στάση υποταγμένης αδράνειας σ' έναν καναπέ, ένα χέρι (του Γιώργου Κυριάκου) αρχίζει να κινείται και η δράση κλιμακώνεται και κορυφώνεται αργότερα. Διαβάζεται ως ανατροπή των πιο συμβολικών αντικειμένων του σαλονιού, ως επανάσταση ενάντια στις πιο αυστηρές απαγορεύσεις της παιδικής τους (και όλων μας) ηλικίας: «Μη χοροπηδάς στον καναπέ του σαλονιού». Το επινοημένο κείμενο, φτιαγμένο από ατομικές πινελιές, γεμίζει την παράσταση. Αποδεικνύεται ότι καμιά επανάσταση δεν έρχεται αργοπορημένη και ότι το καταπιεστικό «καθεστώς ευγενείας» ήρθε η ώρα να αποτιναχτεί. Έτσι μια προσωπική ανάμνηση, π.χ. εκείνη για τα λασπωμένα παπούτσια και τις συνέπειές τους, παίρνει τις διαστάσεις που της αξίζουν, διαστάσεις ανάλογες με τα σημάδια που έχει αφήσει στον αφηγητή της ιστορίας αυτής.

Η φράση του μικρού προλόγου στο επίσης μικρό «πρόγραμμα» της παράστασης «Ο καθένας συνοδεύει τον προσωπικό του δολοφόνο» ξεδιπλώνεται κατά τη διάρκεια της παράστασης.

Στον «σισύφειο αγώνα της Άννας και του Λέανδρου, του Λέανδρου και της Άννας προς την αλήθεια» την πέτρα προς την κορυφή την έσπρωχναν και η Βασιλική και η Τζωρτζίνα, και ο Γιώργος και ο Παναγιώτης και ο άλλος Παναγιώτης. Ήταν από τις πιο δημοκρατικές παραστάσεις που έχουμε δει όχι μόνο εξαιτίας της υπογραμμισμένης από τους ίδιους τους συνσκηνοθέτες μεταξύ τους ισότητας, αλλά και εξαιτίας της ισόβαρης και ισότιμης εισφοράς των ηθοποιών στη δράση και στο τελικό αποτέλεσμα. Και ό,τι αφορά το επίθετο «σισύφειος» ίσως να μην υπάρχει πιο σωστός χαρακτηρισμός της θεατρικής τέχνης: μόλις βγάλεις την πέτρα ως εκεί πάνω, να την πάλι κάτω. Και ξανά από την αρχή με την επιόμενη παράσταση…

Και η τελευταία φράση του προλόγου «Ο τζέντλεμαν δεν πηγαίνει ποτέ με πουκαμισάκι στο Ηρώδειο» εξηγήθηκε με το απίστευτο φράκο του Λέανδρου Ταλιώτη στην υπόκλιση.